

СТАНОВИЩЕ

на представените трудове
на д-р Андриан Владимиров Александров,
главен асистент при Катедрата по Практическо богословие в Богословския
факултет при СУ „Св. Климент Охридски“,
кандидат за доцент по професионално направление Религия и теология
(2.4.), профил Омилетика,
по обявения конкурс в ДВ, бр. 24 от 16.03.18.

Изготвил становището:
проф. дбн Емил Трайчев Стоянов
Богословски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

В изпълнение на заповед № РД 38 – 237/19.04.18 на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ и протокол от заседание на научно жури от 29.05.18.

Представените за участие в конкурса публикации на д-р Андриан Владимиров Александров, които не са включени в списъка за придобиване на образователна и научна степен доктор, могат да бъдат степенувани и съответно анализирани по научна стойност, както следва:

1. Монографии:

1.1. „Проповед. Проповедник. Слушатели“ (Издателство ФРР, 2018, 300 стр.). Книгата е посветена на трите страни на омилетичната комуникация. Истина е, че в проповедническата практика на Църквата с оглед двата аспекта, които присъстват във всяка омилетична ситуация – богословската и риторичната, връзката между омилетиката и риториката доминира и е постоянна тема за изследвания сред проповедниците в православния свят, сред римокатолическите и протестантските богословски среди. Това вече предпоставя практическото значение и актуалността на монографичния труд на А. Александров. За целта авторът проследява и критично ползва основната литература по въпроса, предимно на румънски и английски език, която отразява историческото развитие, професионалните подходи, църковната и светоотеческата традиция в тази област на църковното ораторско изкуство. В тази връзка трябва да се подчертае, че в рамките на отечествената ни омилетична традиция (след трудовете на проф. Т. Поптодоров „Омилетика. Теория на проповедта“. Т. 1, С., 1992, и на проф. Б. Андонов „Теория на църковното красноречие“. С., 2011) налице е изследване, в което от православно-богословски позиции аргументирано се предлага сравнително пълно изложение и опит с практико-приложна насоченост. Това спомага за високата стойност на монографията, която е сериозен принос в нашите условия и дава ценни знания в областта на омилетичната наука и църковната проповедническа практика благодарение на анализирания данни, привлечения светоотечески, изследователски и критичен материал със съответните изводи.

Редом с това обаче, са допуснати някои непълноти и неточности:

На с. 24 следва да се въведе идеята за присъствието на църковното предание, предшествашо написването на евангелията, където своята вяра в изкупителната Христова смърт и спасителните й плодове Църквата запечатва в различни вероизповедания, възпява в богослужебни химни и излага в проповедта към цялото човечество. Добре би било да се посочат образците на тази древнохристиянска проповед (вж. Деян. 2:14-39; 3:12-26; 4:8-12 и др.), в която

особено са подчертани следните моменти: а) в лицето на Иисус Христос, потомък на Давидовия род, се изпълват старозаветните пророчества; б) Христос е разпнат за нашите грехове; в) погребан е; г) възкръсва в третия ден; д) възнася се от дясната страна на Бог Отец; е) отново ще дойде като Съдия; и ж) *увещание към покаяние*

(вж. Караβιδόπουλος, Ι. Εισαγωγή στη Καινή Διαθήκη. Θεσσαλονίκη, 1998², σελ. 137-143; Флоровски, Г. Библия, Църква, Предание [*Православно гледище*]. С., 2003, с. 9-20). Трябва да се дава предпочитание на цитирането на изворите по съответния им оригинал (с. 39, 69-75, 90 и т.н.). От прецизиране се нуждаят някои изрази (с. 40 „първите християни употребявали термина ὁμιλος... със значение на богослужебно събрание“. С какви свидетелства разполагаме?; с. 41 „в Новия Завет думата ὁμιλία се среща само 5 пъти“. От примерите се вижда, че 4 пъти е употребена форма на гл. ὁμιλέω и веднъж съществителното ὁμιλία; с. 84 „Божията мисия за спасение на човечеството“. Може би „дело“, „грижа“ и т.н.; с. 89, 92, 99) и термини (с. 42, 43, 60, 67, 68, 76, 77, 80, 89, 90, 141, 189). Има пропуски и множество печатни грешки (с. 18, 40, 41, 46, 59, 61, 9, 76, 83, 86, 88, 112, 124, 137, 141, 153, 158, 167, 192, 196, 200, 242-243, 245, 248, 253, 257, 288). От корекция се нуждаят някои изрази (с. 29 „проповедта... е истинско слово Божие по съдържание“ А какво е Свещ. Писание по съдържание?; с. 58 „духовно прераждане на личността“ и др.), както и широко разпространени днес клишета (с. 55-57 относно разбирането за религия или с. 85 в същата връзка. Вж. Nongbri, V. Before Religion. A History of a Modern Concept. New Haven/London, 2013). Срещат се ненужни повторения (бел. 176 и бел. 208; с. 144 – от второто изречение на втория абзац до бел. 277 и с. 150 – втори абзац – до с. 152, бел. 313, са буквално повторение на съответните части от публичната лекция на А. Александров, изнесена от него в деня на празника на Тримата светители (30 януари) в аулата на Бог. факултет и публикувана в ЦВ (бр. 3, 1-15 февруари 2009), на тема „Светите Трима светители и античната риторика“). Налице е непълнота на цитираната литература – не са привлечени трудовете на видни гръцки, руски и др. православни специалисти по третираната или близки до нея теми (напр. Κούκουρα, Δ. Α. Η Χριστιανική Ομιλία. Θεσσαλονίκη, 2014; Eiusdem. Σπουδή στη χριστιανική ομιλία Α'. Θεσσαλονίκη, 2009; Eiusdem. Η ρητορική και η εκκλησιαστική ρητορική. Θεσσαλονίκη, 2003; Jakobson, R. O. Linguistics and Poetics. – In: Sebeok, T. [ed.]. Style in Language. NY/London, 1960; Кашкин, В. Б. Основы теории коммуникации. М., 2007 и др. относно теорията на комуникацията), както и водещите изследвания на католическия учен Roland Meynet, почетен професор на Pontificia università gregoriana (L'analisi retorica, Biblioteca biblica, 8, Brescia: Editrice Queriniana, 1992; Treatise on biblical rhetoric. Leiden/Boston, 2012 и много други) (за него впрочем кандидатът споменава само на две места, бел. 254 и бел. 274), и книгата на Luis Alonso Schoekel. Manuale di poetica ebraica (Brescia, 1989). При изясняването на отделни думи и понятия трябва да се привличат специализираните издания за тази цел (напр. Liddell, H. G., Scott. R. A Greek-English Lexicon. Oxford, 1940⁹; Bauer, W. A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature. Translation and adaptation of the 4th rev. and augmented ed. by W. F. Arndt and F. W. Gingrich. Cambridge/Chicago, 1957; Kittel, G., Friedrich, G. Theologisches Woerterbuch zum Neuen Testament. 11 Bde., Stuttgart, 1933-1979 и др.).

Тези и други критични бележки имат принципен характер и целят коригирането и подобряването на отпечатания вече труд и с нищо не накърняват ценността му на принос в омилетичната наука у нас.

1.2. Посоченото като монография съчинение със заглавие „Възрожденски проповеди в архива на Рилския манастир“, в съавторство с проф. Иван Денев (УИ „Св. Климент Охридски“. С., 2007, 403 стр.), е по същество научен проект с ръководител проф. Иван Денев. Не са посочени точните страници в труда (приложена е само „Декларация за авторско участие в публикации в съавторство“, подписана единствено от кандидата, където съавторството му е оценено от самия него на 50% от цялата извършена работа), написани или съставени от А. Александров, така че е трудно да се оцени точно и коректно личният му дял в съставителството. Безспорно реализираният проект заслужава висока оценка както с оглед съхраняването на църковното омилетично наследство у нас, така и на методично равнище.

2. Научни доклади:

В списъка на публикациите, представени за участие в конкурса, са посочени два научни доклада.

В първият, „Post-Constantine Preaching: the Three Holy Hierarchs. – In: The Christian Paradigm of a United Europe. The Historical and Religious Dimension of the reign of Saint Constantine the Great and his Present Reception. Craiova, 2014“ (20 стр.), е изнесен на международен научен симпозиум и с изключение на 4 стр. (85, 86, част от 102, 103 и 104) е превод на горепосочената публична лекция на А. Александров. Този публикуван в ЦВ материал е посочен в общия списък с публикациите на кандидата (раздел III. Статии), но не е в списъка на публикациите, представени за участие в настоящия конкурс. Както изглежда, причината е, че е съставен в рамките на периода на докторирането на кандидата.

Вторият доклад е на тема: „Мисионерство, катехизация и масмедии“ (В: Осми Светониколаевски православни образователни четения. Бургас, 2010) (10 стр.). Той е посветен на актуалния въпрос за връзката между катехизичната дейност на Църквата и информационните технологии. Общото впечатление от тази кратка публикация е, че авторът не само владее аргументирания научно-богословски анализ, но умее да пише интригуващо и интелигентно - обстоятелство, което придава четивен характер на публикациите му.

3. Анализиранията по съдържание, специфика и научна стойност продукция на Андриан Александров го откроява като зрял богослов в областта на църковното красноречие с точна, богата фразировка, ясен и плавен стил. Тази активност се съчетава с учебно-преподавателската и научноизследователската му дейност в Катедрата по Практическо богословие: хоноруван асистент (1996-2002), асистент (2002), старши асистент (2004) и от ноември 2007 г. – главен асистент, като успоредно с това той успешно води възложените му по учебния план от Факултетния съвет курсове на студенти ОКС бакалавър и ОКС магистър. Широкият спектър на учебната заетост на А. Александров задълбочава богословската му култура. При това от съществено значение е неговото участие в 2 международни научни проекта, където е ръководител, и 2 проекта по НИС, като член, редакторската му и издателска дейност (съставител и издател е на 4, а редактор – на 1 книга), членството в редакционни колегии (3), организационни и научни колективи (4), както и научни организации, фондации и сдружения (3). В периода 2013 – 2018 г. А. Александров е ръководител на един магистрант.

Характеризирайки цялостното му формиране, следва да се посочи, че в годините д-р А. Александров се налага като креативен научен работник, талантлив преподавател с усвоен вече педагогичен опит, етичен и изискан сред университетската общност. Решаващи за цялостната му подготовка и авторитет са придобитата квалификация Бакалавър по история (СУ, Исторически факултет,

1992-1996) и квалификационния курс „Атрактивно говорене пред аудитория“ (НБУ, 2004), както и присъдената му образователна и научна степен доктор (20.03.2013).

4. Въз основа на предложените оценки и констатации смятам, че гл. асист. д-р Андриан Владимиров Александров е достоен за научното звание „доцент“ по 2.4. Религия и теология, профил Омилетика. Затова препоръчвам пред почитаемите членове на Научния съвет в Богословския факултет при Софийския университет „Св. Климент Охридски“ да бъде заслужено избран за доцент при Катедрата по Практическо богословие.

01.08.2018 г.

София